

פניני הפרשה

בס"ד פרשת נח תשפ"ד

פנינים לשלחן שבת

וצריך להבין, דלכאוי איזה שייכות יש בין השכר של שם לבין העונש של חם?

אלא, אמרו חז"ל במס' שבת {לב:} כל הזהיר במצוות ציצית זוכה ומשמשין לו ב' אלפים וח' מאות עבדים, נמצא שבתוך הזכייה של שם למצוות ציצית יש זכייה נוספת שהיו לו עבדים, ולכן נענש חם שיהיה עבד לאחיו, כדי ששם יקבל גם את השכר שהיה לו עבדים.

(לקוט האורים בשם 'ברית שלום')

על ההפטרות:

וְכָל בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי יְהוָה וְרַב שְׁלוֹם

בְּנֵיךָ: (ישעיה נד, יג).

הסיבה שאדם שוכח את תלמודו היא, כי במעמד הר סיני בקשו בני' שמושה יאמר להם את עשרת הדברות ולא הקב"ה {שמות כ, טז}, ובזה הפסידו, כי אם היה הדיבור יוצא מפי הקב"ה, אזי כמו שהקב"ה חי וקיים לעולם אף הדיבור היוצא מפיו היה קיים לעולם ולא היה משתכח, משא"כ משה.

והנה, תוצאה של שכחת הלימוד היא ריבוי המחלוקות שישנם בין חכמי התורה לדורותיהם, אלו מטהרין ואלו מטמאין.

וזה מה שאומר הנביא ישעיה, שלעתידי לבוא יהיה 'וכל בניך לימודי' - בני ישראל ילמדו תורה מפיו של הש"ת בעצמו, וא"כ לא ישכחו כלום וממילא 'ורב שלום בניך' - לא יהיה מחלוקות בדיני התורה אלא יהיה שלום בין חכמי ישראל.

(רבינו יונתן אייבשיץ זצ"ל, אהבת יונתן, בהפטרות פר'

ראה - שהיא גם הפטרות פר' נח)

וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיֵּטֶע כָּרְם:

(בראשית ט, כ).

ובמדרש רבה: 'בו ביום נטע ובו ביום שתה' [היינו שהיה נס וגדל ביום אחד]. ויש להבין, דהלא איתא בחז"ל שנח למד תורה {עי' רש"י ז, ב}, והיאך אכל ושתה מן הענבים, הרי בג' השנים הראשונות הם אסורים משום ערלה? ויש ליישב, דנח נטע את הכרם בעיקר לצורך אנשי העולם ולא בשביל עצמו, ונקט נח כשיטת רבי יהודה {ערלה פ"ה, מ"א} שכל הנוטע לרבים פטור מערלה.

(מהרי"ל דיסקון)

וַיִּבֶן נֹחַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיַּעַל עֹלֹת

בְּמִזְבְּחֵהּ: (בראשית ח, כ).

מדוע הקריב נח דווקא קרבן עולה ולא סוג קרבן אחר, כגון תודה או שלמים?

וזה יובן ע"פ מה שכתב הרמב"ן {ספר המצוות שורש א} שהמצוות עשה העיקרית של תפילה, היא תפילה בעת צרה, והנה בגמ' {יומא לו} מבואר שהקרבן המכפר על ביטול מצוות עשה - הוא עולה, ונח הייתה לו הרגשה שביטול מצוות עשה זו בעת צרה היה של המבול, ולכן הקריב דווקא קרבן עולה. (רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל, תפארת יונתן)

וַיִּקַּח שֵׁם וַיִּפֹּת אֶת הַשְּׁמָלָה וַיִּשְׂמֶנּוּ

עַל נְשָׁמָם שְׁנֵיהֶם: (בראשית ט, כג).

רש"י מביא את המדרש, "שם שנתאמץ במצווה יותר מיפת, זכו בניו לטלית של ציצית, ומאידך, חם שביזה את את אביו קיללו נח שיהיה עבד לאָחיו".

אלה תולדות נח נח איש צדיק

תמים הָיָה בְּדֹרֹתָיו אֶת הָאֱלֹהִים

הַתְּהַלֵּלָהּ נֹחַ: (בראשית ו ט).

מאה ועשרים שנה עוסק נח בבנין התיבה, מזהיר את העם מכריז ומפרסם ברבים שעתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, עד כדי כך שהבריות היו מלעגין עליו מבזין אותו וקוראים לו "זקן בזוי שוטה" (סנהדרין קח:). ונח הצדיק ממשיך בדרכו. והתורה הקדושה מעידה עליו "ויעש נח, ככל אשר צוה אתו אלהים כן עשה" (בראשית ו כב). לא הפיל דבר מכל דברו הטוב.

הקב"ה גם אומר לנח "כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה" (בראשית ז א).

ואחר כל המעלות הנימנות לעיל, באים חז"ל ומעידים עליו "אף נח מקטני אמנה היה", עדיין יש בלבו ספיקות, יורדים גשמים בזעף - "נבקעו כל מעינות תהום רבה" (בראשית ז יא), אולם נח עדיין נשאר בחוץ, בגדר 'מאמין ואינו מאמין' עד שדחקוה המים והגיעו עד ברכיו ונאלץ להכנס לתיבה, וזה אחר שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר לו במפורש "בא אתה וכל ביתך אל התיבה" (בראשית ז א).

אנו רואים אדם עמל וטורח במשך מאה ועשרים שנה על בניית התיבה במו ידיו, נוטע עצים משקה מנסר בונה וכו' מכריז ומזהיר את אנשי דורו בפיו ובשפתיו.

אך לבו בל עמו, את עצמו עדיין לא שכנע באמיתות מעשיו. בתוך תוכו נבנכי לבו מכרסם לו ספק ואינו מרפה ממנו. הוא האמין בהכרה שכלית שיבוא המבול אך לא בהכרה חושית. עדיין לא הפָּנִים. (סיפור מן ההפטרות - פרשה ופסרה)

מסופר על אחד מרבותינו שפעם הגיע לבקרו אדם

עם בנו הקטן. הרב שאל את הילד: מה אתה לומד? ענה ואמר פרשת נח. ומי היה נח? הוא היה צדיק! ומה

הוא עשה כדי להיות צדיק? הוא היה מקיים שוית השם לנגדי תמיד. הרב תמה מהיכן למד המלמד לפרש כך ולבסוף התגלה שהמלמד מצא את זה בכתבי

הגר"א, ולפי הגר"א יש לקרוא את הפסוקים כך 'נח איש צדיק תמים היה בדורותיו' - איך אדם יכול לחיות בדור כל כך מסואב ולהיות צדיק תמים? התשובה

לכך - 'את האלוקים התהלך נח' הוא קיים שוית השם לנגדי תמיד. מה זה שוית אז בוודאי שיש לזה את

הדרגה שמביא המש"ב לכוון שם 'הו"ה' מול העינים תמיד אבל באמת הוא שלפשוטם של דברים הכוונה לחיות בצורה מתמדת שבכל צעד ושעל אדם בודק מה רצון השם שנעשה כעת, מה ההלכה מוחייבת

דבר כזה. (ווארט קצר לפרשת השבוע)

עניינים ולקחי מוסר בפרשה:

- **הקב"ה פותח פתח לרשע לשוב בתשובה** - שצייוה הקב"ה לנח לבנות תיבה 120 שנה, שמא בזמן זה יתעוררו בתשובה [עי' רש"י ו, יד].
- **כח תפילת הצדיקים** - מי המבול נשאר על עמוד על מקומם 150 יום, ורק מכח תפילת נח ובניו החלו לרדת ולהבלע באדמה [עי' רש"י ח, א].
- **נחת רוח שיש להקב"ה מהקרבנות, והשפע שנשפע לבני' מזה** - "וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל ליבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה...ולא אוסיף להכות עוד את כל חי". [ת, כא]
- **'קשת בענן'** - סימן על חרון אף וצריך לבוא מבול, אלא שהקב"ה נמנע מפני השבועה [בראשית ט, ח-יז].
- **רעת השכרות** - שנתבזה נח על ידה [בראשית ט, כ-כז]
- **השכר אף בעוה"ז למי שמתאמץ בקיום המצוות** - שם בן נח כיבד את אביו זכה שצאצאיו ילבשו ציצית [עי' רש"י ט, כג]
- **מעלת האחדות והשלום, רעת המחלוקת** - אע"פ שחטא דור ההפלגה היה חמור מדור המבול, נענשו בעונש קל מדור המבול, כיון שהיו באחדות ובשלום זה עם זה [עי' רש"י יא, ט]

בהירות בפרשה

הסיכום נערך רק ע"פ פסוקי החומש ופירש"י בלבד, וללא המדרשים והשיטות השונות שיש בנושאים אלו

סיכום תקופת המבול:

[נציין, שאמנם תאריכי החודשים שנכתבו כאן הם כשיטת רבי אליעזר שהמבול התחיל בחודש חשוון [עיי' רש"י ז, יא] אבל באמת סדר השתלשלות המבול המפורטים להלן הם גם לשיטת רבי יהושע שהמבול התחיל בחודש אייר, - כי ההבדל ביניהם הוא רק מאיזה חודש בשנה התחיל סדר השתלשלות הדברים הזה]:

- תחילת המבול היה ב- יז חשוון באמצע היום.
- הגשמים ירדו 40 יום, עד כח כסליו באמצע היום, אז פסקו.
- לאחר שפסק הגשם, המים עמדו כמות שהם בגובה של 15 אמות מעל ראשי ההרים, במשך 150 יום עד א' סיון,
- ב-א' סיון החלו להיבלע בתהום. במשך 60 יום ירדו המים גובה 15 אמה עד הגיעם לגובה ראשי ההרים, והיה זה ב-א אב.
- במשך עוד 40 יום ירדו המים את גובה ההרים, בקצב הנ"ל, וב- י' אלול הגיעו לגובה פני הקרקע. [נמצא שב-40 יום אלו ירדו עוד 40 אמות, וכנראה זה היה גובה ההרים].
- נח ראה מחלון התיבה שהמים הגיעו לקרקע אלא שלא ידע אם נבלעו כל כך עד כדי שהקרקע יבשה ואינה בוצית, ואז יאה אפשר לצאת מהתיבה. שלח נח את העורב מהחלון, שאם לא יחזור לתיבה סימן שיבשה הארץ והעורב מצא מקום לנוח. העורב לא עשה שליחותו אלא הסתובב סביב התיבה הלך ושוב.
- המתין נח 7 ימים [מיום ששלח את העורב]. וב-יז' אלול שלח את היונה, אבל היא חזרה לתיבה כי לא מצאה מקום יבש. וידע נח שטרם יבשה הארץ.
- המתין נח עוד 7 ימים עד כג אלול, ושלח שוב את היונה, וחזרה לתיבה כשעלה זית בפיה, ומזה ידע נח שאמנם כבר יש אדמה ועצים, אבל טרם ידע אם האדמה יבשה.
- המתין עוד 7 ימים וב-א' תשרי שלח שוב את היונה ולא שבה אליו, והבין נח שהקרקע החלה להתייבש. אז הסיר נח את מכסה התיבה להשקיף באיזה רמה יבשה הקרקע, וראה שרק השכבה העליונה החלה להתייבש, אבל מתחת עדיין בוץ.
- המתין עוד, וב-כז חשוון, יבשה הקרקע לגמרי, והקב"ה ציווה לנח לצאת הוא וכל משפחתו וכל בעלי החי מן התיבה.

סה"כ תקופת ימי המבול: שנה + יא יום.

נושא בפרשה

יצר הרע / "כי יצר לב האדם רע מנעוריו" (בראשית ה, כא)

- שלמה המלך בקהלת (פרק ד) כינה את היצירה"ר מלך זקן וכסיל, ותמוה א"כ מאור מדוע האדם מתפתה אחריו הלא האדם כבר ידע מיהו היצירה"ר?
- אלא כי היצירה"ר הוא 'מתמיד' גדול, שבכל רגע הוא מסית להאדם לעבור על רצון השי"ת, עד שהוא מצליח לשבור את האדם לילך אחריו. ועל כן צריך האדם לחזק את עצמו בכל רגע ורגע שלא לשמוע לו. (חרות שמחה להרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זיע"א - פר' נח)
- ואף אם גבר עליו יצרו והפילו בעבירות, אל יפול האדם לעצבות, כי גם זה מעצת היצר, שהיצירה"ר רוצה לגבור עליו בזה גופא שיפול לעצבות ולא יוכל ללמוד ולהתפלל כראוי. ולכן יהיה האדם חכם, והוא יהיה זה שנותן את המכה האחרונה ליצירה"ר, כמו שני אנשים שרבים ביניהם, מי שיותר פיקח, מתאמץ שהוא יהיה זה שנתן את המכה האחרונה, ומכתו ליצירה"ר היא בזה שימשיך הלאה בעבודת ה'. (שש)
- במלחמת האדם עם יצרו הרע צריך האדם לגמור בדעתו כאילו איש אחד עומד לנגדו וגרוזן בידו ומאיים להתזי ראשו. [ואם אין בדעתו כך, יש לחשוש שכבר התזי היצירה"ר את ראשו]. (שש)
- ישנם שתי כוחות שמסיתים את האדם לסור מדרך הטוב, האחד הוא 'מלאך' [מה שאנו קוראים 'יצר הרע'], והשני זהו טבעו ומזגו הרע של האדם אשר משתוקק לבלות ימיו בהבלי העולם.
- וכשאדם מתפתה לעבירה זה בא מחמת שתי הכוחות יחד; הכח של הטבע הרע אינו גורם לאדם לעשות מיד מעשים רעים, אלא מעורר בו רצונות, ומה שהאדם נסחף במהירות ומתוך בלבול לעשות בפועל את הרע, זה רק מכח היצר הרע - 'המלאך', נמצא שכאשר היצר הרע בא אל האדם להסיתו, לא נשאר לו עבודה קשה, כי טבעו ומזגו הרע של האדם כבר עורר בו את כל הרצונות, והאדם נמצא על סף עשיית המעשה הרע, ומה שנשאר ליצירה"ר לעשות זה רק לגמור את העבודה - להוציא את הרצונות הרעים של האדם מן הכח אל הפועל, והרי זה כעצים יבשים הטמונים בתוך גחלים ובא אחד ומלכה את האש שבגחלים, שבתוך רגעים ספורים נדלק כל השדה. (הערת המלקט: כוונת לכאן' לומר שלכן הסכנה מהיצירה"ר היא גדולה, וצריך להתחזק כנגדו תמיד בכל כוחו).
- (הנה"ק רבי יונתן אייבשיץ זצ"ל, אהבת יונתן, הפטרת פרישת ראה)
- סיפר רבי שבתי יודלביץ זצ"ל, שפעם שאל לאיזה אדם שיצא לתרבות רעה, "איך הגעת להיות מחלל שבת, איך זה קרה? הלא בוודאי לא רצית במזיד לחלל שבת, ומה גרם לנפילה הראשונה?".
- ענה לו אותו אדם, כשדמעות זולגות מעיניו: "פעם בשבת קודש בעת שהלכתי ברחובה של עיר, התעורר בי רצון לילך למשחק כדור-רגל, והשבתי-הסתפקתי בתוך עצמי "ללכת למשחק או לא?" היו לי ספיקות בתוך תוכי, לכאן ולכאן. לפתע חלף על-ידי רכב של מחלל שבת שנסע למקום המשחק, הלה שהכירני עצר על-ידי בחריקת בלמים, צפצף, הוציא את ראשו המגולה והציע לי 'טרמפ'. באותו רגע נסתמאו עיני מרוב בלבול הרצונות, קפצתי בפנים, וזהו זה, הייתי כבר אחרי ... מאז החלה נפילתי והירדרדתי עוד ועוד". סיים רבי שבתי יודלביץ זצ"ל, שזה דוגמא למה שאמרו הז"ל 'הבא ליטמא פותחין לו והבא ליטהר מסייעין אותו'. (ולכן צריך האדם להתחזק תמיד ואז כשיגיע מצב של נסיון לא יתבלבל אלא יחליט בנחישות 'לא! אני לא הולך!')
- (להגיד' חומש המגידים)

❖ פלאות וניסים שנעשו בתיבת נח ❖

- נח נתקשה בעשיית התיבה, ונעשה גם ונבנתה התיבה מעצמה. (מדרש רבה פ' לא,יא ובפירוש יפה תואר שם)
- מה שהתיבה הכילה את המספר העצום של אלפי אלפים בהמות חיות ועופות, היה זה גם שהמועט החזיק את המרובה. (רמב"ן על התורה בראשית ז' טו)
- היות ונח לא ידע האם באו כבר כל החיות והבהמות והעופות, שהרי לא הכיר את כל הסוגים, מה עשה? השאיר את דלת התיבה פתוחה, ונעשה גם ובאו כולם, ולאחר שבאו כולם עד האחרון שבהם נעשה גם נוסף שנסגרה הדלת מאליה ע"י הרוח! והו' מש"כ "ויסגור ה' בעדו". (חזקוני בראשית ז,טז)
- מי המבול יצאו אף מן התהום (כדכתי' נבקעו כל מעיינות תהום רבה - ברא' ז,יא), שהם מים רותחים, (ע"י רש"י ברא' ח,ב) והיאך לא המיסו את ציפוי הזפת של התיבה? אלא נעשה גם, שהמים שסביבות התיבה נצטננו. (זבחים ק"ג). [ושמעתיה להוסיף, שהיה כאן גם נוסף, שהרי התיבה שטה על פני המים, וזה ממקום למקום, נמצא שכל היכן שהייתה מגיעה, המים שסביבה היו מצטננים!]
- "וישאר אך נח". בספר מנחת שמואל (אבדק"ק סאלוניקי) כתב, שהיה אדם נוסף בדור המבול שעשה תיבה בדיוק כפי שנח עשה, אבל היא טבעה במי המבול, ועימה טבע אף האדם שעשאה, וזהו "וישאר אך נח" - רק נח שעשה תיבה ניצל, אבל האדם השני, טבע.

מדרשי חז"ל על הפרשה

על ז' דברים נצטוו בני נח, על עבודת כוכבים, ועל גילוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל ברכת ה', ועל הדין ועל הגזל ועל אבר מן החי. {מדרש רבה פרשה לד, אות [ח]}

"ויאמר ה' אל ליבנו" {ח, כא}: הרשעים הם ברשות ליבם {שמשוועבדים כעבדים לתאוות ליבם} אבל הצדיקים לבם ברשותם. {מדרש רבה פרשה לד אות י'}

אמר רבי חייא בר בריה דרב אדא, אמרו רבותינו, שנים עשר חודש שהיה נח בתיבה לא ראה שינה לא ביום ולא בלילה, שהיה עוסק וזן את הבריות {כל הבהמות והחיות} שעמו. {תנחומא סימן ב'}

סיפורים מהמדרש

על מסירות נפשו של אברהם למנוע עבודה זרה בעולם: (מתורגם)

אמר רבי חייא בר בריה דרב אדא דיפו, תרח אבי אברהם היה עובד ע"ז [ואף הייתה לו ננות למכר צלמים]. יום אחד הוצרך לילך לאיזה מקום, והושיב את אברהם להיות מוכר תחתיו. יום אחד בא אדם לקנות ע"ז. שאל אותו אברהם: 'בן כמה אתה? ענה האיש: 'בן 50 או 60'. התחיל אברהם לומר בצער 'אוי לו לאדם שהוא בן 60 והוא רוצה להשתחוות לע"ז שהוא בן יום אחד בלבד'. והיה אותו אדם מתבייש והולך בלי לקנות כלום.

יום אחד באה אשה ובידה כלי מלא בקמח סולת, ואמרה לאברהם קח קמח זה והקריבהו לע"ז. קם אברהם ממקומו, לקח מקל בידו, ושבר את כל הצלמים שהיו בחנות חוץ מהפסל הגדול ביותר שהיה שם, ומשסיים לשבור, שם את המקל בידו של אותו פסל גדול. כשחזר תרח אביו וראה את ההרס, שאל את אברהם 'מי עשה זאת?', ענה אברהם: 'הגיעה אשה לחנות ורצתה להקריב קמח לע"ז, אולם אז התחילו כל הצלמים לריב ביניהם מי הראשון שיאכל מהקמח, ואז קם הפסל הגדול הזה, ושבר את כל הצלמים במקל.

אמר לו תרח 'זכי לועג אתה לי?', הלא הפסלים אינם יכולים לזוז ולעשות משהו! אמר לו אברהם: 'שמעו אזניך מה שפיך מדבר, אם אינם יכולים לעשות שום דבר, מדוע אתה עובד אותם ומשתחוה להם...! **כעס** תרח על אברהם, ומסר אותו לנמרוד', והטילוהו לכבשו האש, אבל היה נס ואברהם יצא משם חי. {מדרש רבה פרשה לח אות יג}

לקט הלכות המצוות

יש לציין שההלכות נכתבו כדי לעורר בלבד, ובכל שאלה יש לבדוק את ההלכות בספרי הפוסקים, כמו"כ לא נכתבו כל הלכות שיש בנושא זה אלא העיקריים בלבד

דיני הזכרת משיב הרוח ומוריד הגשם

דינים אלו לבני ארץ ישראל בלבד.

- **שכח ואמר מוריד הטל וכבר סיים ברכת מחייה המתים, אינו חוזר (1).** {ש"ע או"ח סי' קיד סעי' ה}. ולכן אם יש לו ספק אינו חוזר.
- **אם אמר 'מוריד הגשם', ולא הזכיר 'משיב הרוח' אינו חוזר {סעי' ג}.**
אם לא הזכיר כלום, לא גשם ולא טל:
 - א. **אם לא סיים 'ברוך אתה ה' מחייה המתים', יזכיר משיב הרוח במקום שנמצא {סעי' ו}.**
 - ב. **אמר 'ברוך אתה ה' {של סיום ברכת מחייה המתים}, וטרם אמר המילים 'מחייה המתים' ואז נזכר, בשעה"צ {ס"ק כא} הביא בשם כמה אחרונים בדעת השו"ע שיסיים 'מחייה המתים' ואז יזכיר, אולם המשנ"ב {בס"ק לב, וכן בב"ה ל"ד"ה בלא חתימה} פסק, שיסיים 'למדני חוקיד', ודינו אז כעומד באמצע ברכת מחייה המתים {כיוון שנמצא שלא חתם את ברכת מחייה המתים}, ויחזור למקום שמזכירים ויזכיר 'משיב הרוח ומוריד הגשם' וימשיך משם כסדר, "מכלכל חיים" וגו'.**
 - ג. **סיים ברכת מחייה המתים ולא התחיל 'אתה קדוש' - יאמרנה שם, בין 'מחייה המתים' ל'אתה קדוש' {סעיף ו}.**
 - ד. **התחיל 'אתה קדוש', אפי' התחיל רק את המילה 'אתה', {או 'נקדש' - של קדושה}, חוזר לראש התפילה {סעי' ו' ומשנ"ב ס"ק כח}.**

(1) ואם עדיין לא סיים ברכת מחייה המתים, יחזור למקום שמזכירים ויאמר 'משיב הרוח ומוריד הגשם' וימשיך משם כסדר. ואם שינו לעצמו 90 פעמים "רב להושיע משיב הרוח ומוריד הגשם מכלכל חיים בחסד" לעולם אינו חוזר.

דיני הזכרת ותן טל ומטר

הקדמה: בארץ ישראל מתחילין לומר ותן טל ומטר בתפילת מעריב כליל ז' במר-חשוון, ובחול"ל 60 יום לאחר תקופת תשרי - עי' לוח שנה. [ובעניין בן חול"ל שנמצא בא"י, וכן להיפך, עיי' משנ"ב סי' קיז ס"ק ה].

- א. **שכח להזכיר 'ותן טל ומטר' - אם לא התחיל לומר 'ברוך אתה ה' מברך השנים', יאמרנה במקום שנזכר, היכן שהוא אוהו בברכת 'ברך עלינו'. (1)**
- ב. **אם סיים 'ברוך אתה ה' מברך השנים', אבל לא התחיל 'תקע בשופר', יש אומרים שיאמרנה שם בין ברכת 'ברך עלינו' לברכת 'תקע בשופר', אבל המשנ"ב [ס"ק טו] הכריע דטוב יותר שיאמרנה ב'שומע תפילה' [וכך גם פסק בב"ה ל"סי' קיד ד"ה 'בלא חתימה' בסוף דבריו שם].**
- ג. **אם כבר סיים ברכת השנים והתחיל תקע בשופר יאמרנה ב'שמע קולינו' {שו"ע סעי' ה}.**
- ד. **אם לא אמרה גם ב'שמע קולינו', וכבר אמר 'ברוך אתה ה' [של סיום ברכת 'שומע תפילה'], אם עדיין לא סיים את המילים 'שומע תפילה', אזי במקום לסיים 'שומע תפילה' יסיים 'למדני חוקיד', והרי הוא כעומד באמצע ברכת 'שמע קולינו' ויזכיר 'ותן טל ומטר', וימשיך 'כי אתה שומע... {משנ"ב ס"ק יט}.**
- ה. **אם כבר סיים גם את המילים 'שומע תפילה' - אם לא התחיל 'רצה', יזכיר בין 'שומע תפילה' ל'רצה' {שו"ע סעי' ה}. אם התחיל 'רצה', כל זמן שנזכר עד שלא אמר יהיו לרצון ו-השני, שאחר בקשות 'אלוקי נצור', חוזר ל'רצה' {משנ"ב ס"ק יח}.**
- ו. **אמר 'יהיו לרצון' {השני}, אפי' עדיין לא עקר רגליו לומר 'עושה שלום', חוזר לראש התפילה {שו"ע סי' ה, משנ"ב ס"ק יח}.**

(1) אבל יותר טוב שיחזור למקום שמזכירים ויזכיר 'ותן טל ומטר' וימשיך משם כסדר {משנ"ב ס"ק טו וע"ע שם}.

"מדוע עזב מרן החפץ חיים את הרבנות?"

סיפורים לשלחן השבת

"זהירות!"

הסיפור שלי התרחש לפני שנים רבות - אבל המסר שלו מהדהד בקרבי כאילו זה קרה אתמול! וברצוני לציין שאני משמיט פרטים כגון העיר בה התרחש הסיפור על מנת למנוע זיהוי. בעיר מגורי, כמו במקומות אחרים, מארגנת העירייה בימי "בין הזמנים" פעילות לילדי העיר. פעילות זו מהווה לא פעם קרש הצלה בימים הארוכים של החופש. הפעילות בדרך כלל זולה, ליד הבית, ומוגנת. הפעם התפרסמה מודעה צבעונית בולטת ששבתה את ליבנו בקשר ל"הרצאה נפלאה בליווי מוצגים מרתקים ומסעירים שתתקיים לילדי העיר". מרתקים! מסעירים! מה צריך יותר מזה? בזמן המיועד תפסתי את הילדים שלי והלכנו למקום בו התקיימה הפעילות. אך למרבה הצער התוכן לא ריתק אותנו כמובטח, ועד מהרה הילדים התחילו להתלונן. תארו לעצמכם: לא רק שלא פתרתי את בעיית השיעמום שלהם, כעת אני גם צריך לפתור את המירמור שלהם...

המרצה דיבר ודיבר ודיבר, הכביר פרטים באריות גדולה. מה אומר ומה אדבר - אחרי שהמרצה כבר דיבר... תכלס גם המוצגים המדוברים היו הרבה פחות מהציפיות. לא חושב שמי שהמציא את המילים "מרתקים ומסעירים" התכוון לדברים האלה. טוב, אף אחד הרי לא הכריח אותנו להישאר במקום אז קמנו והתחלנו לצאת הכסף ששילמנו? מילא. ראשית האירוע הרי היה מסובסד והמחיר זול. שנית, ואם שילמנו אז זה מכריח אותנו לסבול? ושלישית, אולי עוד יתנו לנו החזר! יצאתי מאוכזב. חשבתי שאצליח למלא זמן פעילות לילדים בתקופת בין הזמנים המאוגנת, אבל זה לא קרה. והם עוד נותרו בפה עם ציפיה לאטרקציה מדומינת. וכאן בעצם מתחיל הסיפור האמיתי. אני מבייש לכתוב את השורה הבאה, אבל "מודה ועוהב ירוחם". בדרבי החוצה, כאשר חלפתי ליד הקופאות של המופע, לא התאפקתי וסיגנתי את המשפט: "ממש בושה", איך עושים דבר כזה? תכננתי להמשיך ולהסביר את התסכול שאחז בנני, ואולי אפילו לקבל החזר תשלום, אבל באלפית שניה שחלפה נדלקה נורה אדומה מהבהבת בראשי: רגע! מי אומר לך שהקופאות "היא לא קרבת משפחה של המרצה"? "ממש בושה" - המשכתי מיד - "אנשים רוצים להקשיב, וכל הזמן לדים מפרעים ועושים רעש".

"אתם צודקים" - נענתה הקופאית - "בעלי תמיד מתלונן שיש לדים שמפרעים - אבל העירייה לא מביאה סדרנים!". בום!!! הקופאית היא אשתו של המרצה. לא פחות ולא יותר. ואני כמעט עמדתי ופרטתי באוזניה את החסרונות של... בעלה! ועד כמה אין קשר בין המודעות המרתקות שהוא פרסם, להרצאה המשעממת. כמעט רצחתי נפש בישראל! ומי יודע מה עוד כמעט עשיתי. ואני לא טוען שאם הקופאית לא הייתה אשתו של המרצה, כן היה מותר לי לומר את מה שתכננתי לומר. אני רק מבקש להדגיש איזה נס הרגשתי שהקב"ה הציל אותי ברגע האחרון מלעשות מעשה חמור שכזה שכולל את כל החמורות שבחמורות לשון הרע, שלום-בית, הלבנת פנים, אונאה - ומה לא? איזו סיעתא דשמיא שהצלחתי לתפוס את עצמי - באמצע משפט!!! - ולתקן את כוונתי המקורית. פשוט נס. הסיפור שלי צייד אותי בשתי תובנות אמיתיות (א): יש להיזהר שבעתים בכל אמירת ביקורת, אפילו מוצדקת. אתה לא תמיד יודע מי הוא העומד מולך (ואם לא הייתה אותה קופאית אשתו של המרצה, אלא סתם קשת-יום שלא מסוגלת לספוג ביקורת, אז מה?) (ב): אם יהודי חפץ לא להיכשל הוא יכול לזכות בסיעתא דשמיא פלאית. לעולם לא מאוחר. כן. גם כשאתה כבר בעיצומו של המשפט, עדיין לא מאוחר ותהיה מסוגל להיחלץ ממנו ולחמוק מן החטא! ולקראת בין הזמנים הבא עלינו לטובה, כדאי שתכונן מראש. לא תמיד הפעילויות השונות עונות על הציפיות. נזכור זאת מראש ונשתדל שכאשר זה קורה לא נאבד חלילה את הראש. (איש לרעהו)

ספר הגה"צ רבי חיים חייקין זצ"ל, ראש ישיבת אקס-לה-בן בצרפת: פעם בא יהודי לפני מרן החפץ חיים ז"ע ותונה את צרתו וביקש מהחפץ חיים שתפלה בעדו שיושיע. שאל אותו החפץ חיים: האם אתה התפללת כבר בעצמך להשי"ת שיושיע אותך? השיב היהודי ששודאי כבר התפלל ועדיין לא נענה. אמר לו החפץ חיים: לך נא והבא אלי את ספר התהילים שלך ואראה האם התפללת כהוגן. הלך היהודי והביא עמו את ספר התהילים שלו. פתח אותו החפץ חיים והביט על דפי התהילים אחת הנה ואחת הנה, ואז פנה אל היהודי והביע את תמינתו: הרי דפי ספר התהילים לך הם נאים וחלקים בלי כתם ובלי סימנים של דמעות, האם לזו תקרא תפלה כהוגן! המתן רגע ואראה לך כיצד יש להתפלל. הלך החפץ חיים, הביא סולם, טיפס ועלה לארון הספרים שלו. הוציא מלמעלה ספר תהלים ישן ומקומט, פתח אותו החפץ חיים והראה לאותו יהודי כי דפי התהילים מלאים בכתמי דמעות ואמר לו: ראה כי לזאת יקרא תפילה. זה ספר התהילים של אמי ע"ה, אשר בו התפללה ושפכה הרבה דמעות שנשחר והרטיבו את ספר התהילים שלה. כך צריך להתפלל. (דרשו, מתוך עלון לוקטוס וסיפורים נפלאים)

מסופר על רבי אהרן הכהן זצ"ל, חתנו של מרן החפץ חיים זצ"ל, מעשה מבהיל. באותם ימים ניסה ר' אהרן לקבל את משרת הרבנות בעיר מסוימת, אך למרבה הצער, החולט כי תלמיד חכם אחר יקבל את המשרה, ורבי אהרן ישוב לביתו בידים ריקות. ר' אהרן היה בצער רב מאד, וניגש לדבר עם חותנו - החפץ חיים הקדוש ולשפך את ליבו בצער.

החפץ חיים האזין לו עד תום ולבסוף אמר לו: 'אל תצטער חתני היקר, דע לך, כי משרת הרבנות אינה פשוטה כלל והיא טומנת בתוכה אחריות כבדה. טעות של הרב יכולה לעורר עליו קיטרונו והוא ישא בהשילכות'. חתנו, ר' אהרן הכהן שמע זאת, אך מיאן להתנחם. הוא הצטער מאד על כך שלא התקבל למשרה התורנית. חלפו הימים, ורבינו החפץ חיים מבחין כי רבי אהרן עדיין נושא בליבו את האכזבה. ניגש אליו החפץ חיים ואמר לו: 'אני רואה את הצער היושב על ליבך, והנני רוצה לספר לך דבר שמעולם לא ספרת לאיש, ובתנאי שלא תספר זאת לאף אדם כל זמן שאני חי. אני מקווה שהסיפור ייתן לך כוחות ויציא אותך מהצער'. וזו פתח החפץ חיים וסיפר: 'לפני שנים, כיהנתי כרב העיר

לזמן קצר, כאן בעירנו ראדון. ובעקבות מעשה שאירע לי, עזבתי את כס הרבנות. יום אחד תפסתי את אחד הקצבים של העיר כשהוא מוכר בשר טרף ליהודים הקדושים של עירנו. מיד באותו רגע העברתי אותו מתפקודו, אך הקצב לא התייאש. הוא בא לביתי ובכה בכי תמרורים כי הינו מצטער על מעשיו ומתחייב כי לעולם לא יעשה כדבר הזה.

בדמעות הוא הסביר כי יש לו עוללים קטנים בבית הרעבים ללחם, והתחנן שאחזיר אותו לעבודתו. כיוון שראיתי כי הוא מתחרט ממומק הלב ופרנסתו דחוקה, החלטתי לשתף את מידת הרחמים. החזרתי לו את הכשרות, אך נתתי לו לשלם קצב על החטא שעשה - לתרום 40 ליטר נרות לבית המדרש. הקצב חזר לתפקודו והמעשה נשכח. לאחר כמה ימים, הקצב לא האריך ימים ונפטר אל בית עולמו.

'באותם ימים', ממשיך החפץ חיים, 'שבתי ללמוד בעזרת נשים ולפתע נפלה עלי תרדמה. והנה אני חולם ורואה שלושה אנשי צורה מופיעים לנגד עיני, הנראים כדיונים בבית דין של מעלה, כשהגדול ביניהם פנה אלי ושאל: ר' ישראל מאיר! האם הינך זוכר את המקרה עם הקצב ואת הקנס שהטלת עליו בתרומת נרות לבית הכנסת? אמור נא בבקשה, כשהטלת עליו את הקנס, מה היתה כוונתך: האם נתת לו זאת רק כאזהרה שלא יעשה זאת להבא או שמה התכוונת גם שהקנס יכפר לו על העוון וינקה אותו לעולם הבא?'

נדהמתי בחלומי מהשאלה ואיבדתי את המילים. ראש בית הדין הרגיע אותי ואמר לי כי הם ממתנים בבחנת עד שתהיה לי תשובה בפי. ניסיתי להיזכר בחלום במעשה ואז השבתי: 'כמיטב זכרוני, הטלתי על הקצב את הקנס לשם עונש בכדי שלא יעשה זאת להבא, ולא התכוונתי לשם כפרה על עונו לעולם הבא'. בית הדין שמעו את דברי ונעלמו. התעוררתי מתרדמתי כשאני בצער כבד על התשובה שעניתי בחלום.

מי יודע האם דברי בחלום הפיעו לרעה על הקצב. ניסיתי להמשיך ללמוד ושוב נפלה עלי תרדמה. אלא הפעם הופיע בחלומי הקצב בעצמו. ואמר לי מה נראה רצון ומזדכך, ופנה אלי בקול בוכים: 'אוי רבי, ראה מה עוללת לי בתשובתך בשמים! כעת עמדתי לפני בית דין של מעלה על מעשיו, והקטגור תבע אותי להיענש בנהיגים על כך שהאכלתי ציבור שלם בעוון טריפות. פניתי אל הדיונים ואמרתי להם שכבר התכפר לי עוון זה, שהרי רב העיר, החפץ חיים הטיל עלי קנס שהיה לכפרה על אותו מעשה. הקטגור דחה את דברי ואמר כי החפץ חיים עשה זאת רק לשם עונש ואזהרה להבא, אך לא לכפרה וניקוי העוון. לבסוף, החולט בבית דין של מעלה לרדת לעולם הזה ולשאול את פך, מה היתה כוונתך. כעת שענית כי כוונתך היתה לשם עונש ולא ככפרה, פסקו עלי שאצטרך להזדכך ולנקות עוון זה בעולם העליון. אוי לי רבי, מה גרמת לי... סיים ונעלם מחלומי. שמע זאת ר' אהרן הכהן ונרגעה רוחו, כשהחפץ חיים שב 'באותם ימים',

סיפר החפץ חיים, 'שבתי ללמוד בעזרת נשים ולפתע נפלה עלי תרדמה. והנה אני חולם ורואה שלושה אנשי צורה מופיעים לנגד עיני, הנראים כדיונים בבית דין של מעלה, כשהגדול ביניהם פנה אלי ואומר: ר' ישראל מאיר! אמור נא בבקשה... ומחייבו שלא יספר מעשה זה כל זמן שהוא חי. מסיבה זו, עזב החפץ חיים את כס הרבנות. (טוב לחסות בה, הפותח בכל יום דרשו)

ענינא דיומא

"רק חלפו הימים הקדושים ואינני מהזיק בקבלתי"

יש קושי נפוץ מאוד, שבימים הקדושים אדם רוצה לשפר את דרכיו ולהתקרב להשי"ת, ומקבל על עצמו איזה קבלה טובה, אולם מיד לאחר שעוברים הימים הנוראים, הוא נופל שוב ואינו מצליח לעמוד במה שקיבל ע"ע, ופעמים רבות בא האדם לידי ייאוש, הבאנו כאן כמה דברי חיזוק בנושא זה ואולי יהיה לטועלת.

א. הגה"צ רבי אברהם פולק שליט"א [משגיח רוחני בישי' סלבודקא בב"ב] נוהג מידי שנה לספר, שבהיותו בחור נכנס פעם למעונו של פאר הדור מרן בעל ה'חזון איש' זצוק"ל, והתאונן בפניו על כך. ענה לו מרן זצ"ל בזה הלשון: [ביידיש, ותורגם לעברית]: "רגע אחד של דביקות בהשי"ת, מאוד מאוד חביב אצל הקב"ה". דהיינו, שאפילו אם אדם לא מחזיק בקבלתו לאורך ימים, מ"מ אפילו לאותו רגע שהחזיק בקבלתו אין לתאר כמה נחת רוח יש לקב"ה מזה.

ב. הגה"צ רבי מתתיהו סלומון שליט"א [משגיח רוחני בישיבת ליקווד] המשיל על כך משל, לפועל שבנה בנין גבוה ולפתע מעד ונפל, והוא צועק: "אוי, מה יהא על הבנין שכ"כ השקעתי בבנינו!?! פנה אליו אדם והרגיעו: "מדוע אתה דואג על הבנין, הבנין נשאר עומד על תילו ברוב פאר, רק אתה הוא זה שנפלת ממנו"... והנמשל, גם אם אדם נופל לאחר שעברו הימים הק', אבל הבנין הרוחני שהשקיע ובנה במשך כל חודש אלול ותשרי, לא נפל כלל, אלא נשאר בנין אדיר ומרשים, וכשיבוא לשמים לאחר פטירתו, שם יראה את כל הבנינים שבנה עומדים על תילם ויקבל עליהם שכר שאין לתאר.

ג. בשם הגאון רבי שאול אלתר שליט"א הובא, שאפילו שכעת אינו מצליח לעמוד בקבלתו, מ"מ זה לא הולך לריק, אלא לפעמים במשך השנה זה מתעורר שוב, כי כחה האדיר של קבלה בימים אלו בהכרח עושה רושם.

ד. וידוע שהגה"צ רבי לייב חסמן זצ"ל הדרין פעם את תלמידו הגה"צ רבי שלום שברדון זצ"ל איך לקבל קבלות, שיבחר את הדבר הכי קטן שאפשר, ואח"כ יחצה אותו לשתיים, כי תפסת מועט - תפסת. וכולי האי ואולי.

הגיליון נתרם לע"ר דב ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע יד טבת תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

אחינו פל בית ישראל. הנתונים בצורה ובשביחה. העומדים בין פים ובין פיבשה. המקום ירחם עליהם ויציאם מצרה לרוחה. ומאפלה לאורה. ומשעבוד לגאולה. השתא פעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן:
הגיליון הוקדש לזכות השבויים שישונו לביתם בריאים ושלמים, לרפואת הפצועים, ולע"נ הקדושים הי"ד